

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

MĂSURA REALITĂȚII

Tot ce ne înconjoară, tot ce devine sub semnul înnoirii, al căutării fertile, al creației reprezentive, al muncii milioanelor de oameni ai țării. Prezentul și viitorul, operă colectivă ale cărei valori sint atestate de chipul nou al orașelor și satelor, de putericele ziduri ale industriei, de întemeierile culturii și științei. Fiecare faptă, fiecare împlinire poartă semnătura oamenilor, se legitimează prin măsura exactă a realității vii care este însăși viața noastră, aici, acasă, în patrie. Anii epocii pe care o trăim se condensează în filele unei cărți unice, cartea muncii pentru tară, cronică în mers, istorie în mers ce s-a scris și se scrie diimplicite armonice a efortului și dăruirii tuturor generațiilor. Regăsim în permanență în paginile ei numele tinerilor, ca ucenici la școala formării revoluționare dar, în același timp, și ca înfăptuitori ai unor edificii de care se leaă idealurile vârstei lor. Pe șantierul național și locale de muncă patriotică, în industrie și agricultură, în școli și facultăți, tinăra generație a României își demonstrează apartenența de faptă și conștiință la marele front al construcției socialiste.

Cifrele și bilanțurile, rapoartele, informațiile de presă par uneori prea strâmte pentru a cuprinde toată profunzimea acestui sentiment. Un șantier național al tineretului și-a realizat obiectivele înainte de termen. O brigadă de tineret a stabilit un record în producție. Elevii români au strălucit într-o olimpiadă internațională.

Luceafărul

REPERE CONTEMPORANE Sub „Stelele fixe“

Gheorghe Pitut face parte din aceeași familie de spirite, care valorificând tehnica, în „descătușează“ latentele energii originare, arhaice. El nu merge pe linia transfigurării spirituale a lui Ioan Alexandru, nici nu ajunge până la primigenicitatea și stratificarea etnice frațiam, deși din poezia lui Ion Gheorghe, spiritul luciferic al poeziei sale are vigorență făcându-se a unui spațiu transilvan și e în ordine fenomenologică și mai puțin morală, identicabil. Arhaicitatea sa are mai mult un ecou etic decât speculativ, iar etica sa, declarată încă de la debut, e a unui „bărbat păduros“, iar mai târziu a unui „domn cu traista-n bătă“. Oamenii sint consangvini cu locurile, scosi din mijlocul naturii și duc acesteia lipsa, nu pot trăi în afara spațiilor materici. „Spațiul“ devine în această poezie temă și un sentiment etic activ, ce se traduce printr-un flux secret al comunicării individului cu o tradiție din care își trage veștele proprii-sensibilitate: „La noi un om e ca o casă, / o deal o casă-l ca o țară / și țara seamănă e-o masă / a cerului înalt de vară / unde luciferul coboară / să-și ia lucrurile nentelăse“. („La noi“ (Stelele fixe).

Z. Cărluga

Continuare în pag. a 7-a

Sculptură de Ion Vlasiu

„MOROMETII“ — film

Maria Preda poate dormi liniștit, cineva l-a înțeles: Stere Gulea. Acest regizor rar are în el cheia universului rural românesc, ruginită de atita uitare, tobită uneori până la dispariție de niște mîini nevolnice. Stere Gulea știe ce-i țărănul și prin cîte spune și prin cîm știe și prin cîte nu spune. În primul rînd el nu spune prea mult, înțelegînd că acest univers este hermetic, o hieroglifă așa cum e satulul lui Preda, prințul pe cîmp, boetul în cîmîr, fierăria lui Ioan, coala finală, ca o geneză.

Nici Marin Preda n-a fost un discursiv. Oamenii ca el, cînd vorbesc, ascund ceva: natura cînd se arată se ascunde în fapt, e disparentă și insondabilă ca și sufletul omului din care-i plămădită. Cîta libertate și cîta necesitate le găsește această lume? Cumpăna „bucura necvîr“ o face brutală, neblîndă pînă la inimaginabil, crudă dincolo de limită, dar fragilă pentru spirit și transparentă pînă acolo încît lacrima, surisul, iubirea — capătă niște irizări pe care nici o altă artă decât cea a lui Marin Preda nu le-a putut ține. Niciateri. Un omor pe care nimc în literatura română — nu l-a avut pînă la el, face și mai iscusit actul eliberator, mîntuirea prin spirit.

Introducîndu-ne în fața istoriei la boierii Preda, va sta întredă în fața istoriei la boierii Preda, nicădă între prîhnirea sau trivialitatea și neprihnirea unui mod de a fi care se naște, paradoxal, tocmai din această tăvălire în viața urită și dînsă, la care îl condamnă pe om, pe țărăn, înesturarea cu pămîntul. Nu știe cine va muri, omul sau pămîntul, e sigur că nu pămîntul și totuși omul acesta bătut de intemperie soartei, atît de stors și chinat, înglodat în pămînt pînă-n gît, iese deasupra și nu dăruște lecția sa, ne-o dă nouă, ca pe o piatră, lumii întregi, înainte de a dispăre. Ce scurta e lumina pe care ne-o trimite. Și cît de semnificativă.

Mai întii prin faptul că Ilie Moromete nu mai este un țărăn fabulos, Fabulosului Ilia Moromet, cu statura lui continentală și cu toate vertijurile abisale pe care le aduce cu sine peste lume, autorul români îl opune țărănul de la Dunăre, un simplu om, sustras mitologiilor negre, dispunînd doar de o bună mîinte, de o logică, doar a sa, a nimanui altcuiva. Un reductibil al omului, al ființei umane, desfăcută din pîste lanțurilor grele care vin din primordiul. În locul puterilor terifiante — cosmice, mitice, sociale, strivitoare pentru om, în locul puterii, pe scurt, Preda introduce un zîmbet latin. Sa vedem însă cît va rezista acest substituit. El rezistă pe durata cărții, iar acum și a filmului. Poate cîndva și a timpului. Moromete se află, în carte și în film, la marginea mitului, dincolo de raiul acestuia, de fantasmagoria și miracolul din perimetrul mitic, el e în afară, un om liber, și el cunoaște voluptatea libertății și toate serviciile ei. Ce scurta clipă însă.

Din acest punct de vedere al timpului în care se potrece acțiunea, cartea lui Marin Preda și filmul lui Stere Gulea intră sub specia istorică, fiindcă istorisesc un moment perimat. Este vorba de momentul istoric cînd, după milenii,

Setea de ideal a literaturii

marile opere literare au supraviețuit epocilor respective reprezentînd mari valori literare, purtînd adică în mod implicit și un ideal major, un înalt mesaj umanist pe care l-au afirmat în mod ofensiv, intruchipîndu-l în nepieritoare imagini artistice. Ca formă specifică, sublimată artistic, a conștiinței sociale, marea literatură a supraviețuit etapei sale generatoare, înfruntînd cu succes necruțătoarea eroziune a timpului, iar uneori încă aureolîndu-se cu tot mai lungă lui trecere, — în ciuda permanentei transformări, deveniri a stărilor de conștiință determinate de noi și noi condiții ale vieții materiale și spirituale ale societății în continuu progres, și chiar a unor schimbări structurale, revoluționare — datorită și idealului său general-uman. Lucrul acesta ne apare și mai evident, dacă — admînd că literatura și ideologia unei epoci, unei societăți sint constanțiale și interdependente — reținem că în devenirea ei istorică spiritualitatea societății omenesti e marcată de sirul neîntrerupt al unor ideologii mereu depășite sau,

CONFERINTEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

poate mai exact, mereu reînnoite, fapt care nu a dus, cu necesitate, și în permanență, dispariția marilor opere literar-artistice ale epocii respective; ci, dimpotrivă, cum am spus, la sporita lor afirmare, permanentă lor reevaluare. Desigur că aceasta se datoră, în primul rînd, specificității

reflecției artistice a vieții și realității social-umane, modului particular al cunoașterii, al însușirii artistice a lumii, dar nu mai puțin și idealului social-uman, mesajul umanist al operei, al autorului. Tocmai permanența acestuia în izbitute reprezentări și imagini artistice, corespunzătoare permanentei măzuințe a esenței umane spre împlinire, contribuie la asigurarea permanenței specifice, atît de rivinite a marilor creații literar-artistice.

Aurel Mihale

Continuare în pag. a 7-a

Antologia „Luceafărul“

Neam

O carte tulburătoare se nvolbură pe rug cine mi-e orc și cine mi-e săgeată chiar dacă fulgere se cloșcă în noi cașul ostru al singur drum erod. Dar voi trăi-n această lege-trup ce-nghite brusc săgețile pe jumătate arcașul pironit din ochii mei tineste păsări răpitoare prin cetate. Memoria-i prin hore de pămînt pribeagă

Grigore Georgiu

Argumente pentru memorie

Un loc drag cu oamenii săi care nu dispar nici în amintire este ca o idee independentă, sau parca-i mai în deplinătatea intelctului spunînd astfel: o idee care și-a cîștigat independența, pentru că în definitiv așa se-ncheagă adevărul responsabil al momentului, adică acel loc cu toate caracteristicile proprii își află deplina reprezentare prin ceea ce este, dar și prin ceea ce a putut să-i imprime ca o necete auriferă, exact în centrul cuvintelor nerostite de unde se urzește imaginația.

Te întorci permanent în vîietul aducerii aminte la locul unde acțiunea cel mai puternic a fost desfășurată și-ți dai seama, măcar că nu ești un specialist — într-ale fizicii, că acea atracție miraculoasă și calmă argumentează o existență inconfundabilă care se cere totuși restaurată din cînd în cînd. Această restaurare, bănuiesc eu, constă tocmai în revenirea acolo unde identitatea geografică a creat o lume de simboluri și asupra acesteia ai forța de a domina și de a accepta cu fațetele izvorului și imensul zăcămint al devenirii.

Auzisem și citisem, copil fiind, despre Călugăreni, acești pînc al vitejilor românești, pricepușeni înfiindu-mă de empoie un gest atît de simplu și nu mi-as fi închipuit pentru nimic în lume că după ani și ani voi ajunge acolo, nu ca un oarecare turist dornic de a vedea, ci lucrînd efectiv, contribuînd direct la dezvoltarea localității împreună cu cei peste zece mii de locuitori harnici și mîndri, că satul lor vine

Pavel Pereș

Continuare în pag. a 7-a

NOUA GEOGRAFIE LITERARĂ

La „cumpăna apelor“

Un poet neagrăbit, avînd o activitate poetică tenace și directă, Radu Ulmeanu a ajuns fără zgornit la cea de a patra carte, „Sîntagmele nopții“ (Ed. Eminescu, 1987), celălalte fiind: „Astrele negre“, „Păinoar“ (1979), „Un domeniu al meu“ (1982). Trecut de cumpăna apelor, poezia lui Radu Ulmeanu se impune mai degrabă unei analize „de fond“, depășind stadiul de recenzie, de „consemnare“. Multitudinea de teme, idei, motive, procedee etc., detectabile în poezia sa,

obligă la o restringere care, dacă e mai puțin clasificatoare, va fi, sperăm, mai sugestivă. Modaliitatea de a induce tensiunea lirică prin cîteva elemente constituie timbrul, marca personală a poeziei lui Radu Ulmeanu. Unele dintre acestea ar fi: cosmicul — tradus liric prin gesturi galactice; întrebarea — lansată cu precăzută naivitate, îndrăgîntul căreia așteaptă cu încordare un răspuns în fata celor mai repetabile, mai explicate fenomene: „și totuși de ce așa?“. Evident, din această decurge și o atitudine ironică în fata imposibilității răspunsuri.

Mai toate poemele sale se constituie ca o interogație absolută. Întrebare care nu comportă nici un răspuns, sau este propriul ei răspuns: „să fie oare adevărat că aerul acesta există?“, „de ce arde soarele?“, „cum e posibil?“, „de ce te-am învoacat, destăinule?“, etc. etc. (Nu spun că oare Rilke: „...iubeste întrebările aidoma unor odă zăvorâte sau a unei cărți scrise într-o limbă necunoscută“). Sau, interogație extinsă imaginistic, cum este aici:

„Pot oare să mă lunt cu tine / cînd tu ești însăși viața mea acusă / și, de nămeții gîndului meu unsă, / te pierzi în singele ce-mi curge-n vine“ (...) „Si astfel mă întreb ce poate fi un oraș ca al meu / decît un loc privilegiat de observare a universului / în oglinda ochilor concetățenilor mei / sau în cursul lînel al rîului Somes...“

Deși elementele naturale, cosmice, sînt, învoate în mai orice poemă, eroul liric constată, de fiecare dată, că acestea nu pot fi descrise, nu li se poate sesiza ordinea (ca într-o peisaj) și, de aceea, în urma eforturilor făcute pentru

Constant Călinescu

Continuare în pag. a 7-a

L-am ascultat pe Profesor

am fost studentul modest al marelui creator de cultură literară, George Călinescu într-o perioadă frămîntată de evenimente dramatice generate de lupta pentru făurirea unei personalități noi României, pe toate dimensiunile, mai precis perioada dintre anii 1946—1950. Istoria păstrează în documente tot ce a însemnat Revoluția pentru devenirea societății socialiste, noi, oameni la început de tinerete și la început de revoluție, angajați deplin în miezul fierbinte al lucrurilor, păstrăm amintiri care revin, cînd și cînd, pentru a fi mărturie a trecerii noastre implicate în revoluție și — ceea ce intră în destin — a trecerii prin viață.

În anul acadă universitar 1946—1947, cursurile au început — la Facultatea de Litere — abia la începutul lui ianuarie 1947. Mi-aduc aminte că era o iarnă ca-n Alessandri, cu geruri „gen

Prof. Vasile Silișteanu

Continuare în pag. a 2-a

ÎN DEZBATERE:

„Scaunul singurătății” de Fănuș Neagu

Poeme de FLORIN MUSCALU

Elegia punerii întrebării

Pui un răspuns sub cerul instelat...
Mă întrebarea stelelor din vară...

Ce mare-n veac ne șlefuieste ființa,
Cum apele se șlefuiesc pe ele...

Tatu-i lumina-ai, ca în întepciune,
Mai vie ca mercurul și mai...

Acum pun un răspuns sub cerul instelat...
Eu trebuie s-aduc aici răspunsul...

Albinele își pun coroane vechi
De ceară și de boare armăie...

Dar cine pune totuși întrebarea?
Vinerul greu e-ai. Niște asceși...

Tu măsurat de ele, gânditor,
Toate acestea stelele urmind...

Castelul de mac
Acum, cind arăți prin aceste cuvinte...

Un mic monument funerar e corola
Vineții-ămurat în virful de plantă...

Doliu de rouă și legea necrășă
Și acolo-n rugă, cu vâz cinepiu...

Și acolo sint lumi și tăceri și dezastre,
Fluviu peste stele lovesc...

E toamnă-n Moldova, cranii de mac
Emană un zgomot ca stelele-n cer...

Bate vântul în castelul de plantă
Boarea de trecere stă închisă în oul...

Bate vântul cade-n toamnă Moldova
Prin aceste cranii ușoare de mac...

Viața și vremea
Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Am fost fericit, am vinat,
Am cunoscut oameni...

Povestirea nepuizabilă

Fănuș Neagu este - tot ceea ce a scris
probează faptul, iar romanul Scaunul
singurătății îl argumentează la modul
superlativ - un povestitor extraordinar...

Te oțărâștii, în prezent (prezentul povestirii)
membru al Departamentului Orhideelor și,
în această calitate, militând pentru cooperarea
agriculturilor, alte povesti, care de care mai pitorești...

Te oțărâștii, în prezent (prezentul povestirii)
membru al Departamentului Orhideelor și,
în această calitate, militând pentru cooperarea
agriculturilor, alte povesti, care de care mai pitorești...

Te oțărâștii, în prezent (prezentul povestirii)
membru al Departamentului Orhideelor și,
în această calitate, militând pentru cooperarea
agriculturilor, alte povesti, care de care mai pitorești...

Te oțărâștii, în prezent (prezentul povestirii)
membru al Departamentului Orhideelor și,
în această calitate, militând pentru cooperarea
agriculturilor, alte povesti, care de care mai pitorești...

Te oțărâștii, în prezent (prezentul povestirii)
membru al Departamentului Orhideelor și,
în această calitate, militând pentru cooperarea
agriculturilor, alte povesti, care de care mai pitorești...

Al limbii române

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

De o jumătate de veac și mai bine, din
leagăn, de la sinul curat al mamei
sale, căci nu-l poți concepe într-un
târziu începându-și cuvântul, adărea
acest scriitor cu un simț al dramatic de subit...

FĂNUȘ NEAGU Scaunul singurătății

Ioan Alexandru

Dumitru Dinulescu

Mircea Cavadia

Clapa de argint

Sculpturi de Ion Vlasiu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Valentin F. Mihăescu

Logosul neîntrupat

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

Cu Scaunul singurătății (C.R., 1987),
cel de-al treilea roman al său, Fănuș
Neagu reduce în atenție o temă im-
portantă pentru literatura română, cea a
obsedantului deceniu, revigorând în beneficiu...

ion beldeanu

Dimineața trandafirului

Cuvintele se topesc fără întoarcere
Această dimineață cubărită-n
Cartea de citire a fiului
Are coapsele verzi
Și ochii galopului sunind
Ca o chemare

El se trezește și-și aprinde țigara
Abia atingându-i viața trece
Într-o relație disfuncțională

„Mă vei pierde, ziceam, mă vei
Pierde inconfundabil”

Ce solemnitate totuși să
Aștepti — nins de cenușă —
Clipa când înfloresc trandafirul.

Nevroze

Se poate întâmpla să deschizi
Într-o noapte ușă prin care
Să te vezi răcâcând
(Realitatea capătă forme bizare
Uneori) și pornești în urmărire
Cu cel mai cuminț gest al
Definiției. Copacii torc
Moșeala tăcerii, la o fereastră
Colțiva păsării ibis încercându-și
Patentile dovadă că prin
Oras bintuie molima sunetelor
Bucate de cer din care se
Scutură cuvinte și-atunci vine
Ploua realizând necesara confuzie.

Minunat echilibrul

Înainte de plecare gîndesc
La palizii meteceni. Tu cine
ești? O izbîritură de bici
Tăindu-ți respirația, știu să
Primesc indiferența voastră
Mai mult decît vă puteți
Imagina
Capul meu se rostogolește pe
Tabele veacului minunat
Echilibrul ca o lamă de ras
Luncind pe sub bărbie
Pînă ce pielea meteceniilor
Se colorează în roșu.

Șansa iubirii

Aducîndu-și aminte și spunînd:
Iubirea mea cea de toate
Căpăta pe fața mea puterice
Decît orice analiză sofisticată
În miezul întîmplărilor
Îmi voi îmbrăca fragila cămașă de
Mire să aud trosnind copacul iernii

Dar numai pleoapele ridicînd
Vă răsări o floare înlăcrămată
Cînd poezia pune întrebări
Despre tragerea la lotă

Îată dimineața, zăvîrlită pe cai
Cum rămîne neputincioasă
În fața pîndei ce poartă la
Degutul mic însemnele morții
Lăsați poetului șansa iubirii.

Cuvinte despre griu

Dar griul de care mi se leagănă
Sufletul pe cîmpurile ferice ale
Soarelui o taină călătorind
În sandale de mire pînă la
Poarta cea mare a zilei

Noi niciodată n-am rămas
Fără piine ea trece peste coiful
Călătorul strein
Spice grele și clatină și ostăzi
Somnul a rădăcină uitată
Și a vînt ceasornicele
Verii se mută în lacrimă

Există acea clipă din sămintă
Viește cîntec de cîmp
Creangă albastră
Atunci țărânu și descoperă frunța
Să audă pămîntul urcînd
Pe o roată de griu.

Legănata de tramvaiul vechi, cu vopsea scorojită, Diana se simți deodată bine. Mai păstra ceva din căldura somnului de peste noapte și-i putea să-și detașat pe cei care mergeau zgrăbiiți pe trotuar, înaintînd greu contra vîntului, cu gulerile ridicate. Pentru ea începuse o zi mare. Primea în lucru primul proiect pe care urma să-l conducă în întregime. Otfă, pregătindu-se de coborîre. Erau iată, cîțiva ani buni de cînd terminase studiul și abia acum seful ei se hotărîse să-i încredințeze o lucrare. Și cum se hotărîse! Cum reușise ea să-l aducă la asta! Își ridică mai bine geanta pe umăr tînguindu-și buzele într-un gest amuzat. Ochii simțiți și cucoanei grase, cu ochelari, de alături, o făcuseră să se controleze. Coborî și o luă cu pași repezi spre Institut.

În laborator era cald, ceilalți veniseră cu toții. Tehniciana cea nouă, poreclită în secret „Zambilica” pentru tenul ei roz, proaspăt, chicotea sînd ceva cu celelalte femei, Meri și Titi, bălășoasă de Titi, vesnic ciufăită, cu buzele grase, senzațiile și un pachet de cereri care zăceau pe deasupra ochelarilor Dumitrescu, matematicianul lor. Diana se apropie și le făcu un semn discret cu ochiul. Meri se strîmbă ridicînd într-un umăr cu gestul „de-ala nu mai pot eu!”. Frumosa Meri cu ochii violeți, venită de vreo doi ani la laborator și de nucleu.

Diana se hotărî să se lase în plata Domnului și-și scoase cu plăcere dosarul proiectului. Avea argumentația gata pusă la punct, voia doar să facă ultima revizuire înainte de a se duce cu contractul la inginerul Simin pentru semnătură. Era totul pregătit de o oră și jumătate și se afla al uzinei pînă la beneficiul Institutului și echipa cu care urma să lucreze. Reglajul automat al unei topitorii... Iată ceva ce Diana nu bănușe niciodată că va realiza. Cînd descoperise solicitarea uzinei, cu avizul ministerului de resort, umesărită într-un pachet de cereri care zăceau cine știe de cînd, în portofoliul laboratorului, i se păruse că s-a rătatcînd acolo din întîmplare. O scoase cu un zîmbet de triumf și se apucase de investigații în legătură cu posibilitățile de realizare. Ideea îi venise și se duse la inginerul Simin, sigură de succes. Dar observase cu stupeoare cum, chiar în timp ce vorbea, fața lui începuse să se întunece, iar urechile să-i se astupe. În cele din urmă o întrepruse ușor iritat. Avea un ton rece și politicos. Îi spusese că ceea ce vroia ea să facă nu-i posibil în momentul respectiv, cu forțele pe care le are Institutul. Atunci Diana își strînsese hîrtiile cu un nod în gît, se întorse în birou și stătuse multă vreme cu capul în palme, fără să priceapă nimic. În cele din urmă, din ce în ce mai nelămurită, se duse să între la directorul secretariatului din birou și-și arătă din ochi ușă. Directorul ședea la fereastră, cu miinile în buzunare, deschelat la haină, cu cravata arcurindu-se peste abdomenul proeminent. Simțise probabil imediat ochii critici ai femeii care stătea în fața lui și se arătă este că-și închise grăbit un nasture și-și supuse pe neobservate burta, întorcîndu-se cu un gest pe care-l voia cit mai sprinten. Diana îl privea în timp ce se apropia și se pregătea să-l salute. Capul ei se explorase în jurul și se desosebi, pe lângă o încercare oboselă a mișcării, obrazul sculptat într-un material dur, impermeabil, de culoarea fildeşului vechi, apoi distins, apropiindu-se mai mult, zidurile mărunte, ușor cenușii, săpate cu precizie pe suprafața pielii. În sfîrșit, îl văzu din față, și simți că-și apropie ochii ca ai păsărilor de pradă, parea să încuviințeze cercetarea sa grăbită, iar o anumă căldură dureroasă vibra o clipă în el, învalîndu-l. Pe urmă totul dispără. Directorul îi zîmbi absolut convențional și o invită să ia în mînă un dosar. Diana nu pricepea de ce, dar se arătă că-și dăduse de seama de importanța lui. Nu mai discutase niciodată cu directorul, nu știa ce fel de reacții are. Era hotărîta să-și pledeze cauza pînă la capăt. Acela însă o ascultase dîns pe gînduri, înfrîmîndu-și miinile din cînd în cînd. În sfîrșit, o anunță spuse „să ne mai gîndim”. De unde Diana deduse că mare lucru n-a obținut. Totuși nu voia să renunțe. Ajusta lîngă ușă se întorse brusc. Cu mina pe telefon, formînd numărul, directorul spunea fără o prefață că-și dăduse de seama că-și dăduse de seama de importanța lui. Nu pricepea de ce, dar se arătă că-și dăduse de seama de importanța lui. Nu pricepea de ce, dar se arătă că-și dăduse de seama de importanța lui.

cu sporovăială. Meri plecase la ea în laborator. Titi ședea încruntată, cu ochii pironiți la calculator. Dunga verticală săpată între sprincenele ei da un aer neașteptat de spiritualitate, iar miinile, ciudate de fine pentru statura ei masivă, umblau cu agilitate pe claviatură. Titi cîntă... Diana o văzuse astfel de multe ori și se gîndise că, iată, pasunea poate dezvălui într-un om o față altminteri necunoscută celorlalți. Trece pe lîngă biroul ei ciocnînd ureul cu degetul în doi, un fel de bătăie ritmată, de ceasornic. Titi ridică ochii și-o privi, zîmbind absorbită, fără să înțeleagă ce vrea coluga ei.

— Dă-i înainte, spuse Diana în șoaptă. Timpul zboară. Mă duc la șef cu contractul...
— Ana... se bucură deodată Titi, trezită la realitate. Îți țin pumnii!

Diana știa că nu mai e nevoie. Bătălia fusese în sfîrșit câștigată. Paul Simin făgăduise să semneze. Dar pînă la făgăduiala asta cit timp și cită energie! Făcu doar, cu degetele miinii stîngi, semnul victoriei și ieși. Iar gestul îi amîniă dintr-odată de vara aceea furiurie de demult, cînd venise în București pentru prima oară ca să se înscrie la Politehnică. Tot așa făcuse și atunci, cătărata pe birul înalt al zidului, tînuindu-se de pervazul ferestrei, aplecăt mult spre stînga, să poată citi pe ușă rezultatele. În țară ei, văzînd-o, începuse să ridă, se roșise și-și arătase brațele dezordonat pe deasupra capului. De fapt atunci o cunoscu pe Titi. Grasa de Titi cu care avea să stea în cameră la cîmîn atîția ani de facultate... Și la nuntă căreia se duse tocmai pînă într-un sat de lîngă Giurgiu... Privi melancolic în jurul coridorului întunecat și pustiu. De unde se auzea țîșnîitul unei mașini. De scris. Incolo era liniște. Simți răcoarea pătînzînd-o încet și perfid. Știa că n-o doare frigul, ci și teama. Avea totuși trac... Adevărul e că, după ce luptase atîta ca să obțină contractul, nu mai simțea nici o bucurie să dea ochii cu inginerul Simin. Își arătase deodată că-și dăduse de seama că-și dăduse de seama de importanța lui. Nu pricepea de ce, dar se arătă că-și dăduse de seama de importanța lui. Nu pricepea de ce, dar se arătă că-și dăduse de seama de importanța lui.

— Ei, zise Diana care, din cauza aceluia film, nu se mai putea lăsa intimidată de măsura joasă, v-am adus contractul. Documentația, bugetul, calculația timpului necesar, beneficiul. Tot ce trebuie...
— I-întinse și inginerul îl semnă fără nici o obiecție. Îi zîmbi apoi, într-un fel obosit și parcă plictisit, își scoase ochelarii cu un gest brusc și-i aruncă pe birou. Se rezemă de spetezarea scaunului, trupul lui uscat trosni din nou, ori poate trosni doar scaunul, ar fi fost prea mult cu inginerul să trosnească la fiecare mișcare asemănătoare unui pom uscat cînd bate vîntul. Cu miinile în buzunare, într-un gest destins, Paul Simin o privea pe Diana printre gene, cu o anumă curiozitate.
— Vasăzică ai reușit, mormăi el ca pentru sine. N-aș fi crezut că sînteți atît de perseverentă.
— Păi nici eu n-aș fi crezut să vă opuneți cu atîta hotărîre, mai ales că nici acum nu înțeleg motivul.
— Ana... făcu inginerul fără să se explice. După care continuă: Vă doresc succes. Experiența și înțelegerea vin cu timpul. Și făcu prin aer un gest cu palma dreaptă, un fel de continuarea a ideii că timpul e atotălmîntor, ori un fel de „am terminat discuția”, Diana iarăși nu pricepeu prea bine. Drept care se ridică, îi mulțumi inginerului și ieși. Coridorul i se pără deodată mai luminos decît era, o adiere de parfum se simțea în aer. Pesemne tocmai trecuse una din fetele de la mecanica fluidelor. Între ele era un fel de întrecere în ce privește parada modei. Diana le admira todeauna, într-un fel pe jumătate ironic și distant, ca și Titi. Doar Meri se chinuia cu scrizoizitate să lîngă pașul. Se vrea treabă însă că nu fusese admisă în liga lor, fiindcă nu-i acordau nici o atenție, ca și cînd n-ar fi văzut-o. Iar ea venea la Titi și le birfa în șoaptă, cu pasune, continuînd să se machieze mai violent decît ar fi trebuit. Diana îi găsea o scuză: faptul că n-avea încă perechea potrivită, nu exista în viața ei o dragoste împărțită. Oricum, un ușor dezechilibrul o făcea parcă să se acrească pe zi ce trece, iar glumele Diane și ale celorlalți, inclusiv ale lui Papa, bonome și bătrînesci, nu reușeau nicîcîm s-o împacă, ci doar s-o făcă sarcasmică ori cel puțin malicioasă. Nefertita de ea, se credea puternică și rezistentă la orice furtuni... Frumosa și distanta Meri de la nucleu, cu ochii ei violeți, cu vocea profundă și suferințioasă... Cu vorbele ei urtă... Diana deschise ușa laboratorului cu un aer împetuos, dînd-o de perete, ceea ce pe Titi o făcu să tresară. Se întorse din ochi, Titi sări s-o sărute. Iar Papa spuse ceva în genul „Doamne Dumnezeule, Diana, o să devii ingineră, și ce-o să se facă familia țara tine!” Asta cu referința la faptul că avea să-și neglijeze fața și sotul din cauza contractului. „Alteia!”, se gîndi Diana, aruncînd de la distanță dosarul pe birou. „Nu mă cunoaște! N-o să se întimplă nimic din toate astea!” Iar Dumitrescu cel rezervat, despre care cu greu puteai bănuți ce gîndea în afara matematicii, fiindcă aproape tot timpul vorbea numai despre asta, ci bine, Dumitrescu ridică și el nasul din hîrti, zîmbind subirel, amuzat.
— Gata! spuse Diana așezîndu-se pe scaun cu grijă parcă. Dragi colegi, putem să ne apu-

ecaterina țarălungă

DIMINEȚILE DIANEI

— Ei, zise Diana care, din cauza aceluia film, nu se mai putea lăsa intimidată de măsura joasă, v-am adus contractul. Documentația, bugetul, calculația timpului necesar, beneficiul. Tot ce trebuie...
— I-întinse și inginerul îl semnă fără nici o obiecție. Îi zîmbi apoi, într-un fel obosit și parcă plictisit, își scoase ochelarii cu un gest brusc și-i aruncă pe birou. Se rezemă de spetezarea scaunului, trupul lui uscat trosni din nou, ori poate trosni doar scaunul, ar fi fost prea mult cu inginerul să trosnească la fiecare mișcare asemănătoare unui pom uscat cînd bate vîntul. Cu miinile în buzunare, într-un gest destins, Paul Simin o privea pe Diana printre gene, cu o anumă curiozitate.

— Vasăzică ai reușit, mormăi el ca pentru sine. N-aș fi crezut că sînteți atît de perseverentă.
— Păi nici eu n-aș fi crezut să vă opuneți cu atîta hotărîre, mai ales că nici acum nu înțeleg motivul.
— Ana... făcu inginerul fără să se explice. După care continuă: Vă doresc succes. Experiența și înțelegerea vin cu timpul. Și făcu prin aer un gest cu palma dreaptă, un fel de continuarea a ideii că timpul e atotălmîntor, ori un fel de „am terminat discuția”, Diana iarăși nu pricepeu prea bine. Drept care se ridică, îi mulțumi inginerului și ieși. Coridorul i se pără deodată mai luminos decît era, o adiere de parfum se simțea în aer. Pesemne tocmai trecuse una din fetele de la mecanica fluidelor. Între ele era un fel de întrecere în ce privește parada modei. Diana le admira todeauna, într-un fel pe jumătate ironic și distant, ca și Titi. Doar Meri se chinuia cu scrizoizitate să lîngă pașul. Se vrea treabă însă că nu fusese admisă în liga lor, fiindcă nu-i acordau nici o atenție, ca și cînd n-ar fi văzut-o. Iar ea venea la Titi și le birfa în șoaptă, cu pasune, continuînd să se machieze mai violent decît ar fi trebuit. Diana îi găsea o scuză: faptul că n-avea încă perechea potrivită, nu exista în viața ei o dragoste împărțită. Oricum, un ușor dezechilibrul o făcea parcă să se acrească pe zi ce trece, iar glumele Diane și ale celorlalți, inclusiv ale lui Papa, bonome și bătrînesci, nu reușeau nicîcîm s-o împacă, ci doar s-o făcă sarcasmică ori cel puțin malicioasă. Nefertita de ea, se credea puternică și rezistentă la orice furtuni... Frumosa și distanta Meri de la nucleu, cu ochii ei violeți, cu vocea profundă și suferințioasă... Cu vorbele ei urtă... Diana deschise ușa laboratorului cu un aer împetuos, dînd-o de perete, ceea ce pe Titi o făcu să tresară. Se întorse din ochi, Titi sări s-o sărute. Iar Papa spuse ceva în genul „Doamne Dumnezeule, Diana, o să devii ingineră, și ce-o să se facă familia țara tine!” Asta cu referința la faptul că avea să-și neglijeze fața și sotul din cauza contractului. „Alteia!”, se gîndi Diana, aruncînd de la distanță dosarul pe birou. „Nu mă cunoaște! N-o să se întimplă nimic din toate astea!” Iar Dumitrescu cel rezervat, despre care cu greu puteai bănuți ce gîndea în afara matematicii, fiindcă aproape tot timpul vorbea numai despre asta, ci bine, Dumitrescu ridică și el nasul din hîrti, zîmbind subirel, amuzat.

— Gata! spuse Diana așezîndu-se pe scaun cu grijă parcă. Dragi colegi, putem să ne apu-

— Vasăzică ai reușit, mormăi el ca pentru sine. N-aș fi crezut că sînteți atît de perseverentă.
— Păi nici eu n-aș fi crezut să vă opuneți cu atîta hotărîre, mai ales că nici acum nu înțeleg motivul.
— Ana... făcu inginerul fără să se explice. După care continuă: Vă doresc succes. Experiența și înțelegerea vin cu timpul. Și făcu prin aer un gest cu palma dreaptă, un fel de continuarea a ideii că timpul e atotălmîntor, ori un fel de „am terminat discuția”, Diana iarăși nu pricepeu prea bine. Drept care se ridică, îi mulțumi inginerului și ieși. Coridorul i se pără deodată mai luminos decît era, o adiere de parfum se simțea în aer. Pesemne tocmai trecuse una din fetele de la mecanica fluidelor. Între ele era un fel de întrecere în ce privește parada modei. Diana le admira todeauna, într-un fel pe jumătate ironic și distant, ca și Titi. Doar Meri se chinuia cu scrizoizitate să lîngă pașul. Se vrea treabă însă că nu fusese admisă în liga lor, fiindcă nu-i acordau nici o atenție, ca și cînd n-ar fi văzut-o. Iar ea venea la Titi și le birfa în șoaptă, cu pasune, continuînd să se machieze mai violent decît ar fi trebuit. Diana îi găsea o scuză: faptul că n-avea încă perechea potrivită, nu exista în viața ei o dragoste împărțită. Oricum, un ușor dezechilibrul o făcea parcă să se acrească pe zi ce trece, iar glumele Diane și ale celorlalți, inclusiv ale lui Papa, bonome și bătrînesci, nu reușeau nicîcîm s-o împacă, ci doar s-o făcă sarcasmică ori cel puțin malicioasă. Nefertita de ea, se credea puternică și rezistentă la orice furtuni... Frumosa și distanta Meri de la nucleu, cu ochii ei violeți, cu vocea profundă și suferințioasă... Cu vorbele ei urtă... Diana deschise ușa laboratorului cu un aer împetuos, dînd-o de perete, ceea ce pe Titi o făcu să tresară. Se întorse din ochi, Titi sări s-o sărute. Iar Papa spuse ceva în genul „Doamne Dumnezeule, Diana, o să devii ingineră, și ce-o să se facă familia țara tine!” Asta cu referința la faptul că avea să-și neglijeze fața și sotul din cauza contractului. „Alteia!”, se gîndi Diana, aruncînd de la distanță dosarul pe birou. „Nu mă cunoaște! N-o să se întimplă nimic din toate astea!” Iar Dumitrescu cel rezervat, despre care cu greu puteai bănuți ce gîndea în afara matematicii, fiindcă aproape tot timpul vorbea numai despre asta, ci bine, Dumitrescu ridică și el nasul din hîrti, zîmbind subirel, amuzat.

— Gata! spuse Diana așezîndu-se pe scaun cu grijă parcă. Dragi colegi, putem să ne apu-

teatru

„Ce înseamnă să fii onest”

Fără să se bucură de publicitatea muzicalului Adela (Teatrul din Sfîntu Gheorghe), Teatrul de Stat din Turda și-a onorat prezența de litoral prin seriozitatea cu care s-a prezentat la ramnă.

În spațiul deschis al teatrelor de vară, teatrul turdean s-a constituit cu migală și finețe — datorită scenografiei lui Gheorghe Matei — condițiile de intimitate ale scenei italiene. Cei trei pereți ai cutiei cu iluzii sînt închiși de o perdeluță ușoară, pe care s-au pictat nori și s-au presărat stele (auzile la dificultatea teatrului sub cerul liber). Un recuzitel traze (fără să fie văzute) această corină improvizată și publicul descoperă cu plăcere (chiar cu uimire), reconstituirea (în stilul tradițional al perfecțiunii detaaliilor) a unui salonas englezesc, cu mobilier alb și tapiserii mov, cu chemînce și draperii de mătase, cu vitralii (imitații plăcute privirii) și tapete pe pereti. Desi este realizat din materiale simple, ieftine, decorul este conceput și asamblat cu bun gust și creează ambianta impusă de text, de autor, de epocă. Satira moravurilor, a acelor false solemnități, care ducea la mîrgînire și îngîmfare, nu s-ar fi putut sustine și revela (în cazul regiei clasice), fără amprenta meticulozității acestui cadru (acordată cu rîg-

ditatea gesturilor, cu ritualul comportamental al vremii respective).

În jocul paradoxurilor dintre aparență și realitate, în viltarea calambururilor wildiene, femeile doresc să se îndrăgostească doar de bărbii și poartă și se pot caracteriza prin subtilitățile numelui Earnest (serios, înflăcărat), în traducere românească, Onest. În jurul mult satirizatei super-ficialității feminine, se iese o serie de încercări pe scenă, înierși (de bună voie) sau a rezărilor identității, rînd pe rînd, a personajelor implicate, se fac descoperiri tîrzi ale unor origini ferice, care înăduie aprobarea maritală (mai direct spus, tranzacții maritale), se adoptă false identități, care permit dedublărilor să se zbenzue sau să revină la realitate, spre multumirea și echilibrarea tuturor. Regizorul Marin D. Aurelian (de la Cluj) nu a intenționat să scozeze print-o mizanscenă excentrică. Respectînd datele textului, el a rămas în umbră, lăsînd friu liber actorilor, să se desfășoare și să se ia la întrecere în redarea cit mai nuanțată a vervei științifice a jocurilor de cuvinte specifice dramaturgiei lui Oscar Wilde. Algy (Stelian Stancu) devine dublul lui Worthing (Mircea Cosma), pentru a o cunoaște pe micuța Cecily (Stela Furcovic). Worthing, ca tutor al lui

Cecily, nu va accepta (în aparență) căsătoria pupilei sale cu bunul său prieten (care se constată a-îi frate), pînă cînd Lady Bracknell (Maria Junghețu) nu-și va da consimțămîntul pentru căsătoria lui cu o tânără (Adriana Gădălean). Dincolo de toată rigiditatea educației pe care o imprimă micuța Cecily, Miss Prism (Liliana Ghilă) se lasă și ea cucerită de cucernicia părintelui Chaboule (Aurelian Gheorghiu). Actorii au prezentat și prezentă scenică, o rostire înierșită (făcînd inteligibile replicile chiar în condițiile microfoniilor). S-au remarcat Stelian Stancu, Mircea Cosma, Aurelian Gheorghiu. Actrițele sînt atrăgătoare și pline de temperament scenic: Stela Furcovic și Adriana Gădălean, cuceresc publicul prin farmecul propriu, vocile lor groase fiind pe pînă avantajate de amplificatoare.

Nu se pot vorbi de tendințe scenice actuale, fără a amîni, de asta dată, și calitatea costumelor. Eleganța liniei și a execuției, compoziția coloristică a acestora (în funcție de relațiile dintre personaje), se adăuă seriozității cu care scenograful și-a conceput întreaga muncă de creație. Seriozitate care nu se rezumă doar la riguroasa detaaliului, ci se traduce într-un stil propriu, al preciziei ochilor cultivat.

Un spectacol cald, plăcut, care ar putea ușa cîștiga în forță, dacă replicile mult întinse și sariate ale Mariei Junghețu ar fi estompare și puțin strîmte. Un colectiv actoricesc dor-mic să face mult și bine, care și-ar merita un nume bun și un rezor permanent al teatrului, care să dozească, tot atît de mult, să-și făurească ascendența prin și odată cu acest colectiv.

Nicoleta Gherghel

Moment Călinescu

Teatrul pentru copii din Brăila, aflat în plină efervescență innoitoare, și-a inaugurat stagiunea 1987/88 cu o premieră care dă originalitate și noblete momentului: „Tragedia regelui Otakar și a prințului Dalibor” de George Călinescu.

Serisă cu o evidentă tendință parodică, de amuzament personal și poate sarjă amicală, piesa nu se pretează la interpretări de natură critică decît, poate, tot în registrul comic. Dar chiar atunci cînd măs-trul se juca, lucrul ieșit din mina lui avea însemnele valorii. Iată de ce un regizor cu experiență și fertilitate gîndire creatoare (Mușata Mucenic), un pictor de talent (Spiru Vergulescu) și o trupă intru totul inimoasă (George Gruia, Alexandru Negrea, George Popa, Henriette Gruia, Geta Mirosu și Valentina Lepădatu), au hotărît s-o considere, din toate punctele de vedere, o foarte bună opțiune în configurația programului repertorial. Rezultatul a fost pe măsura așteptărilor, astfel că cel mai tîrziu public al Brăilei va avea acum prilejul să facă cunoștință cu o creație teatrală în egală măsură neobișnuită și încîntătoare.

În esență o farsă, piesa lui G. Călinescu are farmecul și candoarea picturii naive: la o Curte princiară din Europa renascentistă (autorul dă și un nume de oraș în indicațiile paratextuale), unde intriga și gelozia, ba chiar ura, sînt în elementul lor, o codoasă (celebră în lumea teatrală universală), Celestina, hotărîte

— Spectacolul, gîndit inteligent și cu seriozitate profesională, se remarcă în primul rînd prin stil. El are eleganța mișcării și tinuta unei reprezentări de „scenă mare” cu o piesă de Renaștere, la care contribuie din plin picturalitatea decorului și păpușile. Soluție parodică sau nu, această concepție regională dă spectacolului originalitate, umor și distincție și-i conferă. În subsidiar, valorile unei frumoase lecții de istorie a artei teatrale.

Premieră de certă valoare artistică, „Tragedia regelui Otakar și a prințului Dalibor” de George Călinescu ilustrează convingător tendințele innoitoare și dorința de auto-depășire care animă, azi, Teatrul pentru copii din Brăila, sub noua sa direcție girată de Rodica Sima.

— Spectacolul, gîndit inteligent și cu seriozitate profesională, se remarcă în primul rînd prin stil. El are eleganța mișcării și tinuta unei reprezentări de „scenă mare” cu o piesă de Renaștere, la care contribuie din plin picturalitatea decorului și păpușile. Soluție parodică sau nu, această concepție regională dă spectacolului originalitate, umor și distincție și-i conferă. În subsidiar, valorile unei frumoase lecții de istorie a artei teatrale.

Premieră de certă valoare artistică, „Tragedia regelui Otakar și a prințului Dalibor” de George Călinescu ilustrează convingător tendințele innoitoare și dorința de auto-depășire care animă, azi, Teatrul pentru copii din Brăila, sub noua sa direcție girată de Rodica Sima.

Mircea Filip

ridicase deodată ochii, uitându-se cu atenție la buclat. Atunci omul grăsuț și mărunțel, cu ochelari și mustați, avusese o urmă de zîmbet, ceva minuscul care-i ridicase virfurile mustaților și-i încrețise caraginos nasul cărnos. Amuzată mai mult de ceea ce vedea, decît bucurată de acest neașteptat ciștig de cutăz, Diana scosese proiectul și l-a întins. Va multumesc, spuse cu un nod în gît. Sper să colaborăm în bune condiții. Omul nu reactivase în nici un fel. Feșise doar de după biroul masiv, mai exact se rostogolise pînă aproape de ea, și luase mîna și l-a sărutase. Diana era dezorientată. Omul o privise de jos în sus, cu o plăcere nedisimulată, care-o făcuse să roșească, și-i spusese cu voce legănată dezmiertat: „Văd că suflă un vînt nou prin Institutul dumneavoastră”. Iar ea-și trăsese mîna ca arsă și plecase în grabă. „Bărbații ăștia”, se gîndise pe drum. „Fac ce fac și tot acolo ajung. Eh!”. O tase atunci, ca și acum, zînd la biroul ei și sorbind fără grabă din ceașca albă. Iar Titi își ridică ochii și-i zîmbi. Titi, lpicioasa de Titi, care voise cu orice chip să sadă în camera cu ea la cîmîn și să fie în aceeași grupă la facultate. Iar Diana, căreia nu-i plăceau deloc prietenile obținute cu de-a sila, o detestase multă vreme pe obraznica de Titi. Pînă într-o zi cînd o descoperise cu totul întâmplător așa cum era ea de fapt. Totul începuse într-o pauză dintr-un cursuri. Titi îi spusese ceva despre fericire. Că crede ea despre fericire. Diana o ascultase numai cu o ureche. Auzise începutul: „Fericirea este atunci cînd...” și pe urmă mai auzise ceva despre „Marian care vrea să...” și despre „Mama care nu mă lasă...”. Nu pricepea mai nimic și nici n-o interesa. „Vreau istorie de amor”, se gîndise în grabă. Iar după ore, în timp ce mergeau amîndouă spre cîmîn pe jos, era încă frig, abia se desprimăvora. Titi se făcuse deodată galbenă, dăduse ochii peste cap și căzuse. Diana, surprinsă, abia apăsase s-o ridicase de zîrlul cenușiu pe lingă care tocmai treceau. „Titi, începuse să strige, ce-i cu tine, Titi, mă auzi, trezește-te!” Se strînsese lumea, fiecare venea cu cite un sfat. „O pereche de palme”, spunea un tîrziu energic, oferindu-și propriile lui palme. „Stropiți-o cu apă pe temple! I se agita o femeie între două vîrste, slabă și negricioasă, cu niște mustați de-a dreptul respectabile sub nas. „Deschelați-o la gît, se sufoca, o să-și inghită limba! O fi avînd boala copiilor, sărăcuța de ea. Ce tîrziu este!” făcea un moșuț simpatic, cu o căciula de astrahan trasă pînă deasupra sprincenelor albe, stufoase, arătînd cu bastonul în direcția lui Titi pe deasupra capetelor celorlalți. Iar Diana încerca s-o protejeze cu brațele de multimea oamenilor, strigîndu-i în mîna: „Titi, trezește-te!” fără să priceapă ce se întîmpla, gata să plîngă de neputință. Pînă cînd își făcuse loc cu greu o bătrînă, se uitase cu atenție la ea, îi pipăise obraji, îi frecase mîinile și-i spusese Dianei, uitîndu-i-se drept în ochi: „Biata fată, e gravă, las-o gîte mîca ce s-ai făcut!” Și scosese din geanta ei mare, de mușama neagră, roasă pe la colțuri de atîta purtat, o sticlă care avea înăuntru ceva cu miros înepător. I-o ținuse la nas, iar Titi intră-adevăr se trezise. Și seara, după ce veniseră de la cîmîn, Diana întrebă direct: „Ești însărcinată?” Titi căscase doar ochii și, după ce făcuse mai multă vreme, fără a-și pleca privirea, spusese cu un fel de îndirjire în voce: „Da”. „Ei bravo, se simțise Diana sfîfonată. Dă-mi și-o palmă! Te-nținzi pe stradă și te miri c-am am...”. Și ea-și de gînd? Nu te mai vrea? Nu cumva Marian al tău ți-a făcut isprava?” „Mă vrea, zise Titi rîndindu-și o brațuș prinși cu palmele, ți-am spus și azi, dar tu te uita pe pereți. Al mei, mai ales mama, nu-i vor pe ei”. „De ce?” „Că ai lui sint țărani, căi fără carte, că Marian mai are doi frați muncitori”. „Ce spui! Ia-l și gata! În fond e viața ta...”, o sfătuisse Diana care știa că ea n-ar fi ascultat de nimeni în clipa cînd ar fi fost sigură că iubeste și e iubită. „Da, dar nu vreau să-l amărăsc. Sint părinții mei”. „Sî dacă faci un copil din flori nu-i amărăști? Ori vrei să scapi de sarcină?” „Nici chiar așa!” „Atunci?” „Păi asta e, spusese Titi. Nu vreau să le spun decît cînd n-o mai fi nimic de făcut”. „Vrei să-i obligi să-ți accepte pe Marian?” Iar Titi își întinse fața într-un zîmbet, buzele ei groase și roșii se deschiseră ca petalele unei flori, dincolo de care se vedeau dinții albi, puternici, sănătoși. „Proasto!” o certase Diana. „Mie puteai să-mi spui de la început!” Și-i devenise simpatică. „Păi ți-am spus, replicase Titi. „Nu chiar de dreptul, dar mi s-a spus. Numai că tu aveai urechile astupate și m-am gîndit că habar n-ai cum se mîncă pîinea asta...”. Pe urmă, în vacanța de vară, cînd era în luna a cincea, Titi le spusese părinților, dar, spre stupeora ei, tot n-o lăseseră să-l ia pe Marian. Născuse acasă, cînd sarcina ei nu mai putea fi un secret pentru nimeni de la facultate și nici din acel tîrgușor de provincie unde mîcăsa era funcționară la poșta, iar tîică-său la bancă. „Mai bine moartă decît c-un ginere care mi-a sedus fata ca să mă silească să-l o dînu!” strigase ea, și se angajase să-și crească singură nepotul. Iar Titi fugise la București cu copilul și închiriasse, cu ajutorul fraților lui Marian, o cameră la o familie în vîrstă. Al ei veniseră la cîmîn și la facultate, făcînd un circ de nedescris. Diana se simțise din nou să le spună vorbe aspre despre libertatea oricărei ființe omenești, despre dreptul de a-și alege calea în viață. Despre faptul că dragostea pentru părinți, ca orice dragoste, nu trebuie să semene cu lanțurile pe care le atîrnă de piciorul unui ocaș. Că primitivismul sentimentelor, ca și dimpotrivă, frumusețea lor, nu ține de educația spirituală, ci de a sufletului. Că n-ar fi primii intelectuali care-și nenorocesc copilul fiindcă sufletul lor a rămas în urmă. Iar bietii oameni se învinovătau de furie, o acuzașă că le-a instigat fata, o reclamaseră chiar la Decanat. De atunci Diana se simțea solidară cu Titi, responsabilă într-un fel. Cînd băiatul ei făcuse o jumătate de an se căsătorise cu Marian fără ca părinții ei să fi fost de față. Cumnții lui Titi, oameni cu salarii și cu neveste, o alătură să se descurce, înmînînd-i copilul cu rîndul cînd era la cursuri. Asia se întîmplase vreme de doi ani, pînă terminase facultatea. Iar Diana învățase cu ea pentru fiecare sesiune...

— Titi, o strigă în șoaptă făcînd-o să-și întrepră lăcrul. Îți mai amintești banchetul de absolvire a facultății?

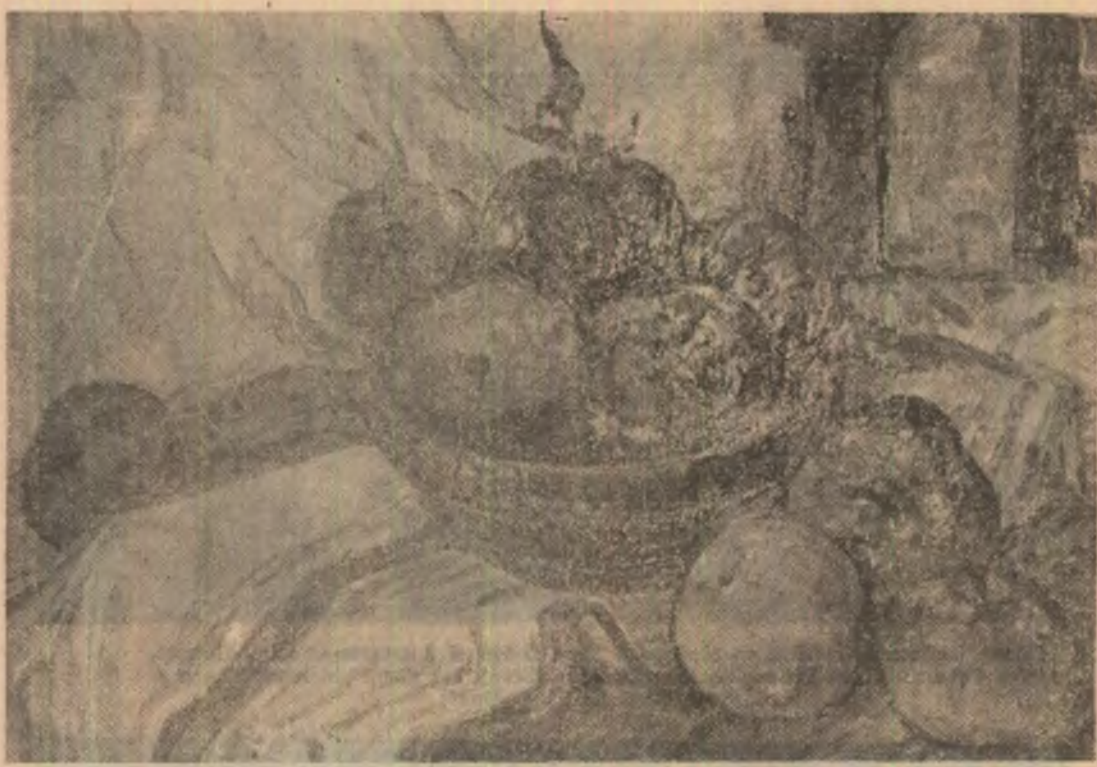
— Oho! Dar ce ți-a venit? Vrei să dai și tu un banchet pentru contractul ăsta?

— Nu... Mi-am amintit așa, deodată...

— Iar începi cu amintirile. Vezi că nu mai e mult și plecăm. Pe azi e gata...

— Mda... În sfîrșit, azi am obținut ceva...

(Fragment de roman)

Tablouri de Nicolae Filoteanu (Fotografii de Mihai Postolachi)

ana delea

M-acoperă încet ninsoarea...

A-nceput ninsoarea,
M-acoperă cu dragoste.
Moi intii pîrul
se răsfrî alb pînă la
mîinile tale mari.
Cred că ți-am mai spus...
Ai mîinile
Celor
Ce m-au iubit foarte mult...
M-acoperă încet ninsoarea
Acum mîinile mele
se topec
Nu mă lăso să ning așa
Frigul de tine se duce.

Cînd simt că te-apropii
Umbră de cur,
De dai tircoale ușii mele
în amurg,
Nu mai mi-e frig
de nimeni
În seara plecării tale
Spre mine...

La ora cînd copiii dorm

Gîndește-te,
pot pleca în cîmpie.
pot alerga
în calea Soarelui Răsare
și-al Mirelei apune,
și nu mă lasă...
și nu mă lasă
Să mor măcar de-o stea.

Blestem

E-n mine un cîntec
de albastru
nemiscălit de nimeni
de păsare, de verde, de vineri.
Mă cîntă de todeauna
de neozul ierbi
și-al pietre
și-al Soarelui răsare
și-al Mirelei apune,
și nu mă lasă...
și nu mă lasă
Să mor măcar de-o stea.

Seara plecării tale spre mine...

Întodeuna pleci spre mine,
în amurg
Îmbrac cu griji val
Nemaivăzut,
Nemaivădit de nimeni
și-mi perii pîrul
îndelung,

carmelia leonte

Dans(I)

Cade prima zăpadă vreau să te rog să exiști
acesta-i un mod derizoriu de a vorbi despre
dragoste

o mină străină îmi acoperă ochii
sînt țîcerea ta și forța ta de-a fi singur

Rînile

Erai plin de rîni și ploaia ți le umpluse
sălbăticiunile veneau din trupul tău singur
să se adape
tristețea sau moartea sfișia trunchiurile
orbilor
eu cu nebulie căutam marginea pădurii

Singerarea

Îi simți singerind alături, în întuneric.
Nu înțelesese după ce semn îi ghici
singerarea.

Poate după obscuritatea dint-odată mai
densă,
poate după liniștea dint-odată mai adîncă.

Îl privi insistînt, dincolo de orbirea nopții.
Erau unul și-aceleși,
unul și-aceleși.

Septembrie

Cit de triști se îndreptau spre mine și cit de
uimiți
aveau vestimintele rupte și inimile despicate
în patru
zădărnice zădărnice stătea scris pe chipurile
lor
și nimeni nu încerca să-i ocolească...

Dans(II)

Tu nu poți muri am puterea să te reinventez
urmele tale se pierd printre urmele pășărilor
acum pînă și aerul îmi este ostil
călăii nopții își desăvîrșesc arta

dana oprită

Impresie - într-o gară -

Întodeuna ăsta-i începutul -
trenul așteptat în gara singurătății,
întîrziind mereu,
lineri încercînd un ultim sentiment
de indiferență
în fața apropiatei lor noi stări cazone,
tu,
alături de care am trecut de altele ori
fără să știu
că pe tine te așteptam,
îștințoarea cu apa secată,
ce n-ar mai putea adăpa decît șinele -
dire lăstate în urma lor de roți,
să recunoșc; drumul la întoarcere -
cîini vagabonzi în căutare de stăpîni
generoși.

„Ce faci?”
„Trăgeam puțin cu coada ochiului la tine!”

En attendant Godot

Erau zile cînd așteptam în neștire
un semn sau măcar un vis din
partea ta;
meru telegraful avea alte noutăți de
transmis,
(cea dorită mă ocolea metodic)
poștăul era meru pîndit pe după perdele,
radioul mergea fără oprire
de citeva ori am avut chiar impresia
că mi-ai lansat un mesaj televizat,
dar nici măcar sateliții nu scoteau
vreun cuvînt.

Doar niște animale cu nume ciudate
băteau cîmpănind din oripioarele
lor de plastic,
în ritmul inimii mele.

Poem intrerupt

E totuși adevărat -
la fereastra din colțul inimii mele
s-a furișat o privire;
(„...”)
am clipit repede, strident chiar, încercînd
o mică, inofensivă uitire -
ridicol.

Și totuși,
în colțul inimii mele
o privire s-a furișat ca un cîntec, ca o iubire.
(„...”)

Cine ar fi crezut
cine ar fi crezut în steaua cea roz
și inutil arzînd
în creștetul destinului nostru,

PREMIUL «LUCEAFĂRULUI» LA CONCURSUL DE POEZIE „PORN LUCEAFĂRUL...”

viorel ilișoi

Poem

În primăvara asta în care
n-am mai iubit nici o femeie
eu sint la fel soldatului necunoscut
distanț cu cele mai înalte onoruri
ale ierbi.

lecție

Am învățat să mizer totul
pe intenția aripii de a colora
un cer abstract
dar pierd cu ușurință la masa pe care
singurătatea își înșiră așii de cupă,

căci ce rost mai are să cred într-o dragoste
care nu mai are nimic din fervoarea
miinii crescute
de-a dreptul din inimă?

Poem de astă seară

Iată-mă din nou la masa de scris
fără vestimentația ne semnificativă a străzii,
fără
grija pochetului de țîgări pentru miine,
numai cu pinzele singului umflăte de
gesturile tale
și cu un peste de aur
lucîndu-mi continuu din strînsoroarea
simplelor,
iată-mă cutreierînd neștiut pe sub umbre
ca o epavă sonnambulă ducîndu-
supraviețuitorii
înspre legendă.

Aș putea să vă spun ce-am făcut astăzi:
cum am umbat pînă țîrziu prin oraș,

de vreme ce timpul nu a învățat încă
legea lui Einstein,
de vreme ce universul își ride
de copilăria noastră teorii,
și ca dacă înima mea are o stradă,
și ca dacă înima mea are o fereastră
la care cineva și-a furișat o privire?
(„...”)

O ieșire din labirint

Am alunecat (într-o doară desigur) pe firul
pinzei tale de păianjen,
cu aripile-nține, zbatîndu-mă inutil.
Ar fi meritat să mă admiri,
eu -
înger căzut luminind eternitatea unei
secunde,
Icar prăbușit în valurile care îi înecau
aripile aprinse,
eu -
licurici lipite de întunericul palid al memoriei;
dar n-a fost așa.

Mi-ar fi trebuit vreo trei călimări pline
cu simpatica cernelă a uitării
cîteva lacrimi din piatra castelului nostru
spaniol
(nisip gîndit în clepsidre, valuri întoarse
de un vînt protector).

Mi-ar fi trebuit inima ta suflînd deasupra
inimii mele,
dar totul s-a năruit,
dar totul s-a sfîrșit,
dar totul,
alunecînd (într-o doară, desigur)
pe firul pinzei tale de păianjen.

În cruda ei fătășură,
cu ochi împingînd banchize de lumină
spre nord,
cu brațe scîlbind în roua dimineții,
ai apărut:
tu -
iubitul meu iluzoriu
tu -
sfîrșitul poemului meu de dragoste.

În cruda ei fătășură,
cu ochi împingînd banchize de lumină
spre nord,
cu brațe scîlbind în roua dimineții,
ai apărut:
tu -
iubitul meu iluzoriu
tu -
sfîrșitul poemului meu de dragoste.

plastică

Contururi autumnale

Pentru Nicolae Filoteanu (Galeriile de artă ale municipiului București), pictura este calea prin care se poate ilustra cel mai convingător însăși natura sa artistică - generoasă și sensibilă. Plăcerea de a picta este vizibilă și poate tocmai de aceea o anumită austeritate tematică derutează, pentru început, privitorul prin prezenta repetitivă a unor motive. Săta oferă sufragate ample de expunere și, fatalmente, serii întregi de lucrări par a fi compuse după același calapod. Dincolo de această impresie, însă, dominantă este în creația pictorială solariitatea emișiei cromatice. În florîndeose, Asistăm, pe măsură ce-i parcurgem pinzele, la o adevărată jubilație a culorilor. Pînă și în peisaje, atîtea cite sînt în expoziție, pictorul se concentrează de regulă asupra unui detaliu sau a mai multor detalii botanice, pentru a obține efectul dorit în modelarea luminii. Fire exuberantă, artistul pare mai întîi a se încanta cu înmăstare în fața acestui spectacol natural, fizic, pînă ce propriu-i sensibilitate intră într-o „stare de grație” reverberată în suflul cromatic. Imaginile ce ni le propune nu sînt prelucrări, ci reconstituiri ale motivelor reale, proiectate însă pe un ecran subiectiv. O undă lirică difuză, încărcată de nostalgie, traversează pinzele sale și nu întîmplător pictorul

lui îi sint mai pe potrivă compozițiile cu flori. Răspunsul culorilor este mai ferm aici, pensulația mai liberă, mai dezinvoltă și nu de putine ori am deslusit în asemenea lucrări tente evocînd o senzaționalitate de tip vangoghian. Cald și comunicativ, vîndînd o bună asimilare a lecției „clasicilor”, se dovedește și în naturi statice, unde tonalitățile coloristice se impart cel mai adesea între carnalitatea briantă de factură petraschistă și curgerea calmă, încărcată de arome levante, a paletei paladiene. Succesul expoziției se explică tocmai prin această atmosferă de franchețe și jovialitate a dialogului vizual, pe care pictorul a reușit să o imprimă cu pricebere în majoritatea lucrărilor expuse. Surprinzător de matur și de îngrijit concepută, expoziția unui lînar minoritar de penel - Marian Condruz (Foalerul Teatrului National, sala Amfiteatru). Numele lui, ca și lucrările sale, au avut pînă acum o circulație restrînsă, dar se pare că pictorul a știut să-și construiască și să întîrînd în jurul său, în tot acest răstîmp, un climat spiritual viu. Experiență benefică, fără doar și poate, din care, iată, astăzi ni se dozează, o spunem răspicat, primele repere valorice. Exceptînd „secvențe” cubiste, pe care pictorul a introdus-o în expo-

zitie doar ca o aluzie cu caracter documentar la o altă vîrstă, a voluptăților picassiene, pe care a parcurs-o deja și în care crochiul didactic se resimte din plin, întodeuna sejerice expusă ilustrează, în unele componente ale ei strălucitor, o vocație artistică înăscută. Marian Condruz nu are nici un complex în abordarea lui să zicem, a poncifelor (ca și a licurilor) marii picturi. Sint pinze în care cutează în a avansa o altă viziune plastică, desi se situează în plin citat clasic sau impresionist (vezi „Mister venetian” sau „Mare natură statică în interior”). Adevărul este că Marian Condruz știe să aducă la același diapazon prospektive percepției sale vizuale cu instrumentarul artistic pe care l-a dobîndit și îl stăpînește cu lemniciu la această oră. În cele cîteva tablouri expuse, tîrîrul ardat ne-a convîns că site să-și compună cu minucie fiecare detaliu, cum o dovedesc majoritatea „statoricilor” sale, să „construiască” culoarea în armonii tonale bine strîmte, nu o dată surprinzătoare (Piata Decobal, Natură statică roșie, Portret de copil și altele), dar să și portretizeze cu un ochi de rafinat psiholog un caracter. Exemplarele în acest sens ni se par portretele feminine și „Napoleoni” din marea compoziție a Arhechinadei, apoi Prietenul cu melon și Portret de bărbat. Reușite cu atît mai notabile, cu cit pictorul are capacitatea de a-si sondă subiectul cu o detașare ironică, încărcată de umor, semn al unei inteligențe artistice penetrante, care situează actual creației dincolo de limitele ilustrativismului dîncil. Cu o bună intuiție a picturalului și un nativ simț al culorii, Condruz este de pe acum un penel al limpedei rostiri.

Corneliu Antim

muzică

m

Începutul de stagione este întodeuna un prilej de formulare, limpede sau nu, expresă sau nu, a unor dorințe. Idei, gînduri, legate de desfășurarea armonioasă a activității scenice noastre. Frecș este ca aceste întreprinderi artistice să aibă un conținut idealic interesant, a cărui materializare să ofere satisfacerea gustului tuturor categoriilor de public, și să reflecte posibilitățile reale ale instituțiilor de profil. Nu vom încerca aici să formulăm sugestii, chiar și pentru motivul că spațiul tipografic devine insuficient în fata unor afirmatii avînd neapărat nevoie de argumentare, ci vom încerca să culegem din inițiative, ferme sau trecătoare, ale stagiunilor trecute (frinturi de) idei care se pot amplifica cu bune rezultate artistice.

Activitatea Filarmonicii „George Enescu”, care își numără acum cea de-a 99-a stagione, este un permanent izvor de satisfacții pentru orice ascultător: cicluri de concerte organizate, de multe ori, în profîluri tematice („Panoramic XX”, „Tribuna tinerilor interpreti”, „Tribuna tinerilor compozitori” etc., etc.) sau concerte nepunîndu-se întreg perfect în asemenea registre, integrale componistice, ma-

Gînduri la început de stagione

nifestări de tip sincretic etc., etc., grefate pe osatura simfoniceilor de joși și vineri - toate aceste manifestări, dintre care multe sint semnate în colaborare, împlinesc gusturile cele mai variate. Unele inițiative sint însă de subînțit cu precădere. Mă gîndesc la titlul de concert cuprîns sub denumirea „Confluența artilor”, realizate de Cristina Vasiliu, seri de artă și cultură unde, de cele mai multe ori, este dificil de găsit un loc pe scaun; avem aici cel mai potrivit exemplu pentru sublinierea faptului că, în fața actului de autentică tinută artistică, publicul reacționează în consecință. Acestul tip de manifestare îi asociază gesturile filarmoniilor de a programa opere în concert sau opere în montare, cu mijloacele însă mărginite ale institutiilor organizatoare, interesul suscitînd nu de putine ori de excelența metodelor rezizoral-scenografice fiind însă major (Am putea repropoza unele primel scene muzicale a țării că de multe ori este prea îndaguitoare în ceea ce privește calitatea unor concerte, îndeosebi camerale, scădere în direcția proporție cu numărul ridicat de asemenea manifestări).

În ceea ce privește scena lirică și coregrafică, am avut prilejul să citesc în diverse ocazii lista titlurilor care

se propun publicului, în premieră sau reluare. Nu repet, de aceea, nume de opere și autori, ci mă mărginesc în a formula sugestia de a curînde aici și cîteva lucrări de referință ale repertoriului nostru. Mă gîndesc la Iona de Anatol Vieru, la ciclul Orestiiilor de Aurel Stroe, sau la recent prezentata operă Arsita de Nicolae Brînduș. Cîteodată, activitatea teatrelor lirice păcătuiesc prin lipsă de fantezie și preocupările de a constitui studouri de balet contemporan, eventual de a prelua prime audii de opere necesitănd minime mijloace pentru executare (opere de cameră) pentru a „testa”, în funcție de public, valoarea lor intrinsecă, de a da frîu liber înfîlțirii mult-gustatelor opere pentru copii, sint, după părerea mea, fote altele inițiative viabile, la fel de importante ca și preocupările pentru restituirea valorilor tradiției culturale naționale.

O lipsă a stagiunilor noastre o constituie sîrăcia manifestărilor corale și coral-camerale. Această carentă este subliniată dacă ne gîndim la splendoarea unor bijuterii corale românești, inspirate direct din folclor, și putîndătea prilejurilor de a le audia „în direct”. Nu putem să nu arătăm că, parțial, această lacună e estompată de concerțele corurilor de amatori, însă dimonștrîrea parțială nu poate aspira, credem, la mai mult decît atît.

În fine, unul dintre fenomenele de vrednic interes îl constituie preocuparea unor institutiile muzeale de a organiza seri de muzică, poezie și arte plastice. Asemenea inițiative sint binevenite, ele „împlinesc” stagiunea cu fapte culturale de calitate.

Viorel Crețu

REMEMBER POETII, CINI ERAU TINERI... (XLVII)

UN VIZIONAR AL RĂSFRIINGERILOR

Îl cunosc pe Cezar Baltag, în orice caz din această perioadă de când îl ştiu şi bunul său prieten Nichita Stănescu. Decu, din orice caz din anul 1956, când mai apuca să recite, solemn, patetic şi emoţionant, alături de Nicolae Labiş, strălucitor de blond, cum îl se părea ca fizionomie lui Nichita Stănescu. Căldura şi patima versurilor sale mă înflăcăseră şi pe mine. Fuseserăm membrii aceleiaşi organizaţii U.T.M. (U.T.C.), colegi la cenaclul Nicolae Labiş.

Prin primăvara lui 1965, participaserăm, împreună cu Grigore Hagiu, marele visător, cu Adrian Păunescu şi Victor Tulpăre, la o seară literară în oraşul Urlaţi din Prahova, ca şi în alte localităţi.

Cezar Baltag şi debutase la revista „Tinerul scriitor”, unde lucram, în urma premierii în 1957 a unui poem.

Eu nu l-am văzut ca Nichita Stănescu, recitându-şi, în prezenţa lui Nicolae Labiş, poezia „Bunicul”, dar mi-l amintesc (cum nu mi l-aş aminti?) pe bălănt subţiratic, „voievod al adolescenţei”: „Eu voievod al adolescenţei şi / prin însăşi voia sunetelor flaut / al unei neuitate melodii / pe care viaţa mea o cută / chip palid din secunda suverană / când totul şi nimic se află / şi îmi apasă umeri enorma / povară a domnesului meu nimb. / proclam explozii flintei mele. / Augustul demon cel-ădăpătesc / să se dizolve calm în sine însuşi / ca într-un neconfundat.

Un istoric literar, pe deasupra şi universitar, îl vede epigonizând în umbra lui Ion Barbu, sau Valeriu, apropierea de primul păindu-ne şi nouă reală, ca şi de Lucian Blaga.

Fără îndoială însă că micul de foc al poeziei lui Cezar Baltag îl reprezintă răsfriingerile, indiferent de natura şi fiziologia lor.

Cu toate că şi alte poezii urmează aceeaşi dialectică heraclitiană, a „Răsfriingerii”, să ne oprim asupra poeziei intitulată chiar aşa, fără nici o determinare a timpului, „Răsfriingeri”. Aici este scena pe care, aici sunt pretenţii mele / şi fîntînile, / aici orizontul este de rind, / roată, / deal, / inimă, / aici din părintii părintilor mei / au zburat treptat zilele / şi s-au rostotit cuvinte / şi s-au destrănuit eseptri / şi au căzut ranuri / şi au luminat patimi, / şi la umbra fostilor arbori, / fostele frunzi / au vegheat călătorii orelor... / Inimă mea / atunci / era Miine, / trupul meu, / atunci era Miine, / singele meu / încăzea un timp nenăcut, / glasul meu netezit / clătina miezului somnului / necelezăse ranuri, / aici s-au aprins focuri / şi s-au arat / şi s-au rostotit cuvinte / şi s-au îngropat frunzi / şi au fost zile şi nopţi şi s-au fostogolotit riuri, / şi la umbra fostilor arbori, / fostele draoste / mi-au trimis pe rind / auzul şi văzul / şi vocea / şi culoarea părului / şi cuvintele, / şi fopnetul pasului / şi în arbă prezentului / Văzu meu e o trecere, / auzul meu e o trecere, / singele meu cea mai frumoasă călătorie / spre inima dulcelui miine / pe care / şi voi numi fiul meu / şi îi voi da cuvintele mele / şi ochii / şi soarele / meu / şi rîrile, / şi mi ne acesle coline, / şi voi fi mai departe, / roată, / deal, / inimă.”

Am preferat să citez în întregime această poemă fiindcă mi se pare chinată artei poeziei a lui Cezar Baltag, nedându-mă în lături de la transcrierea în toată structura versificaţiei sale. Ce să mai vorbim că această poemă include în ea şi toate înmuriile poeziei asupra lui Cezar Baltag, de la Eminescu, la Blaga şi Barbu, dar şi pe cele cu mai vechi rădăcini, unele osmice, ca în acest preludiv al „Monadei” (Editura pentru literatură, 1969).

„Ei în ochii mei trăiesc, / ei în ochii mei iubesc, / ei în ochii mei gândesc, ochii mei şi-i amintesc // Trece Nimeni visător, / blond şi înmărmurit / printr-un vesnic şi de nimeni / la acelaşi numitor // Cel ce nu e a venit, / cel ce s-a risipit, / Linga timpla mea începe / plus e mi-sa infint, // Trupul mi-voia infint, / ora unuia / gîndesc, ochii mei / de zgomot / ce-l inseru monoloid: // (- Oră, / când erai prezent, / un manar fosforescent / din oricînd spre niciodată / v-a condus la braţ, atent) // Fata mea-ă gîndu / şi îi dizolvă chipu-n ea / şi-i apoi obrazul pui / chipul curcubeului / şi s-a înmărmurit, / şi s-a înmărmurit / printr-un vesnic şi de nimeni / la acelaşi numitor, // Cel ce nu e a venit, / cel ce e s-a risipit, / în insamitez în lucruri / sufletul lui Heraclit.”

„Aşa că vom conchide în atmosfera de afară şi din poezia lui Cezar Baltag, cu această „Despărţire”: „Asintit de nebulos, orizontul expulsoase / într-un du-te vino tragic, parca respirat cu greu / de plămîni unei alte gravitaţii mai multe / atrăgîndu-mi, respingîndu-mi moleculele mereu / Oh, nu ricea din mine soare fără-aseamănare / ce învesnicea, a verii şi de sase luni la pol, / retrăgîndu-se din lucruri, strălucirea ta dispăre, / cu nervoase miini te caut şi îţi afiu locul gol.”

„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

primăvară şi vară. „Îmi privesc chipul brăzdat de mature cărări, / în rîul din copilărie răstrînte, (sublinierea noastră) / Frite pentru treptat învinse zări / sint liniile săpate pe frunte.” Spre deosebire de vizionarul din secolul trecut, autor şi el al unui „Rondel al oglinzii”, sistemul de oglinzi al lui Cezar Baltag e unul periscopice, interior.

Eu, unul pe Cezar Baltag din cea de a doua carte „Vis planetar” (E.S.P.L.A., 1964) îl prefer în postura ce o conferă prin muzicalitatea interioră unei romane: „Cîndva, sulnd un clin fierbinte, / zări o fată flamante, / Galbenă zburătoare, / pleoşte, / departe sau aproape, / Era un dor neîncet / şi nesfîrşit, / şi am trecut / cu pasul dintr-o dată cald, / unul pe lingă celălalt, / şi nu ştiam, / şi nu ştia, / ce dor adine ne despărtea...”. Tocmai această stare confuză, această năzarie (să mai lertez confratele pentru acest termen prea unit estetic) conferă întregii fărme indicibile versurilor.

„Răsfriingeri” (E.P.L., 1966) şi „Monada” (E.P.L., 1968), ca şi celelalte cărţi care i-au urmat, ni-l prezintă ca adevărat în postura de vizionar al „răsfriingerilor”. Cezar Baltag are ca predilecţie antipozii: „adîna e în lipsă”, „madona în dud”, „uncoirun în oglindă”.

Poezia lui Cezar Baltag este traversată, după unii critici, de un flux subteran şi de emanatii filurate ale interiorităţii, ceea ce aplică pe fi-cionea cîntat al său un sigiliu energie şi de neconfundat.

Un istoric literar, pe deasupra şi universitar, îl vede epigonizând în umbra lui Ion Barbu, sau Valeriu, apropierea de primul păindu-ne şi nouă reală, ca şi de Lucian Blaga.

Fără îndoială însă că micul de foc al poeziei lui Cezar Baltag îl reprezintă răsfriingerile, indiferent de natura şi fiziologia lor.

Cu toate că şi alte poezii urmează aceeaşi dialectică heraclitiană, a „Răsfriingerii”, să ne oprim asupra poeziei intitulată chiar aşa, fără nici o determinare a timpului, „Răsfriingeri”. Aici este scena pe care, aici sunt pretenţii mele / şi fîntînile, / aici orizontul este de rind, / roată, / deal, / inimă, / aici din părintii părintilor mei / au zburat treptat zilele / şi s-au rostotit cuvinte / şi s-au destrănuit eseptri / şi au căzut ranuri / şi au luminat patimi, / şi la umbra fostilor arbori, / fostele frunzi / au vegheat călătorii orelor... / Inimă mea / atunci / era Miine, / trupul meu, / atunci era Miine, / singele meu / încăzea un timp nenăcut, / glasul meu netezit / clătina miezului somnului / necelezăse ranuri, / aici s-au aprins focuri / şi s-au arat / şi s-au rostotit cuvinte / şi s-au îngropat frunzi / şi au fost zile şi nopţi şi s-au fostogolotit riuri, / şi la umbra fostilor arbori, / fostele draoste / mi-au trimis pe rind / auzul şi văzul / şi vocea / şi culoarea părului / şi cuvintele, / şi fopnetul pasului / şi în arbă prezentului / Văzu meu e o trecere, / auzul meu e o trecere, / singele meu cea mai frumoasă călătorie / spre inima dulcelui miine / pe care / şi voi numi fiul meu / şi îi voi da cuvintele mele / şi ochii / şi soarele / meu / şi rîrile, / şi mi ne acesle coline, / şi voi fi mai departe, / roată, / deal, / inimă.”

Am preferat să citez în întregime această poemă fiindcă mi se pare chinată artei poeziei a lui Cezar Baltag, nedându-mă în lături de la transcrierea în toată structura versificaţiei sale. Ce să mai vorbim că această poemă include în ea şi toate înmuriile poeziei asupra lui Cezar Baltag, de la Eminescu, la Blaga şi Barbu, dar şi pe cele cu mai vechi rădăcini, unele osmice, ca în acest preludiv al „Monadei” (Editura pentru literatură, 1969).

„Ei în ochii mei trăiesc, / ei în ochii mei iubesc, / ei în ochii mei gândesc, ochii mei şi-i amintesc // Trece Nimeni visător, / blond şi înmărmurit / printr-un vesnic şi de nimeni / la acelaşi numitor // Cel ce nu e a venit, / cel ce s-a risipit, / Linga timpla mea începe / plus e mi-sa infint, // Trupul mi-voia infint, / ora unuia / gîndesc, ochii mei / de zgomot / ce-l inseru monoloid: // (- Oră, / când erai prezent, / un manar fosforescent / din oricînd spre niciodată / v-a condus la braţ, atent) // Fata mea-ă gîndu / şi îi dizolvă chipu-n ea / şi-i apoi obrazul pui / chipul curcubeului / şi s-a înmărmurit, / şi s-a înmărmurit / printr-un vesnic şi de nimeni / la acelaşi numitor, // Cel ce nu e a venit, / cel ce e s-a risipit, / în insamitez în lucruri / sufletul lui Heraclit.”

„Aşa că vom conchide în atmosfera de afară şi din poezia lui Cezar Baltag, cu această „Despărţire”: „Asintit de nebulos, orizontul expulsoase / într-un du-te vino tragic, parca respirat cu greu / de plămîni unei alte gravitaţii mai multe / atrăgîndu-mi, respingîndu-mi moleculele mereu / Oh, nu ricea din mine soare fără-aseamănare / ce învesnicea, a verii şi de sase luni la pol, / retrăgîndu-se din lucruri, strălucirea ta dispăre, / cu nervoase miini te caut şi îţi afiu locul gol.”

„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

„Recita pe atunci la sezoarele literare între alte poezii, din „Comuna de aur” care dă titlul cărţii de debut în colecţia „Luceafărul” E.S.P.L.A., 1960. Cine citeşte atent acest poem, observă că viziunea „răsfriingerilor” se întrezăreşte de pe atunci din moment ce „Al frunziile mele vujet de gânduri cerul larg, / îl umplu în răsfriingeri de aur şi sudore”.
„Fulgere de vară, / în paranteză fie spus pesemne au în vedere ziua nasterii sale, 20 iulie 1937, la Melneşti, în judeţul Hoth (U.R.S.S.).

LIRICĂ DIN R.P. CHINEZĂ

ZHOU ENLAI

● Încă din ultimii săi ani de școală, și apoi ca student, Zhou Enlai, fost prim-ministru al Chinei Populare, militant de frunte al Partidului Comunist Chinez și revoluționar entuziast, încă de la vârsta de 15 ani, manifestă înclinații deosebite pentru arta poeziei, concomitent cu lupta activă pe care o duce pentru democrație și comunism. Deși dovedește mult talent și sensibilitate ca poet, el nu se dedică poeziei, — lupta politică în care s-a angajat nemulțumindu-și timp să mai scrie versuri, care, curind, devin tot mai rare, până ce încetează complet, în a doua jumătate al celui de al treilea deceniu al vieții sale. Din poeziile care urmează, selecționate pentru antologii — destul de puține — se pot desprinde spiritul revoluționar, patriotismul fierbinte și unamismul generos al poetului, care lasă totuși loc și pentru puternicele vibrații ale sufletului său în fața frumuseții naturii. Impresionante sînt, de asemenea, și sentimentele de prietenie devotată alături de acestea aparținînd liricii intime, exprimate cu multă delicatețe și simfonie.

Versuri improvizate într-o zi de primăvară

Versurile care urmează au fost scrise sub impresia repraesaliilor singeroase ale autorităților reacționare, împotriva tărânelor și muncitorilor răsculați, în primăvara anului 1914.

Pe plaurile verzi ale țării imi plimb încordată privirea; Văd totul cuprins într-un giugluc, eșos, mohorit, negricios... Pe-ninsele țării cippil se poartă o luptă cumplită; Și cad patrioții întruna; dar alții îndat le tău locu...

Potețele-n ninsă de roșii, de gingașe flori de eires; Și-s verzi ale lacului maluri cu săleii bogat înfrunzite. Sub boltă zbor luți rînduncele, cu-al lor cîrișii melodosi... Și-un alt an începe cu doruri ce-asteaște a fi împlinite!

(1914)

Gînduri la plecarea acasă a lui Peng-hsien

Poezia de față a fost compusă la începutul anului 1916, cu ocazia despărțirii lui Zhou Enlai de unul din cei mai buni colegi și tovarăși de luptă ai săi, care se ducea acasă, la țară, pentru a-și mînci pămîntul.

Ne-am întîlnit numai din întîmplare Ca doi colegi aici la Tientsin? Toți s-au mirat de îndrăzneala noastră Cînd le-am vorbit la un pahar cu vin: Ferm hotărîți să înfrîmăm primejdiile Și ne-nfricăm dreptatea s-o alinăm... Abia aștept să fim iar împreună Cînd vei sfîrșit, în sat, munea la cîmp!

Vîntul de est înfeste călătorul. Vai! cît de greu ne-am despărțit pe cei. Și cînd ai dispărut în depărtare Doar amintirea ne-a rămas, în rînd... Sînt triste stele ce-s despărțite Și norii împrăștiati la fel sînt trîșii; Dar noi păstrăm speranțe fericele Că ne-am întîmte ce ereem în scris.

Toți am pornit năprasnic înainte; Dar numai tu-n frunte meren te ții. M-au secolți nerod muncind pentru-alții; Luptînd contra furtunii, tu-ai învins... Corbi negri se-nvîrtesc în juru-mi scara; Sălbatica, o răz, răzlet, zboară. Prieten! buni, din zile vechi, măreți, Sînt trîșii în clipa despărțirii crude...

(La începutul anului 1916)

Jalea mea, alături de a căscăului Chang Kao-ju din cauza întîmplărilor de acum

Catrenul care urmează, scris în octombrie 1916, a fost inspirat de poemul profesorului revoluționar Chang Kao-ju, în care acesta deplînge starea tristă a țării. Poetul începe spunînd că poporul nu va mai răbda mult tirulul de greier neputincios al aceluia care îl asupresc.

Furtună se-abat pe-nlînsa noastră țară; Dar patria rămîne-n somn adînc. Durerea noastră-i mai cumplită toamna Și nu mai răbda un țîritul de greier! (octombrie 1916)

Am cîntat fluviul Yangtse și-acum plec spre est

Acest caten a fost scris în septembrie 1917, cînd Zhou Enlai a plecat la studii în Japonia, de unde s-a întors, însă, numai după doi ani pentru a lua parte la mișcarea revoluționară, care lungea un nou avînt în 1919.

Am cîntat fluviul Yangtse și-acum plec spre est. Sîntîndea să-nvîț; s-alin durerea țării. Zece ani vreau să-nvîț să deschid un drum nou; Sau în mare mî-nee; de nu pot fi eroic. (septembrie 1917)

Arashyama sub ploaie; Kyoto, Japonia

Versurile care urmează au fost scrise în aprilie 1919, în ajunul reîntoarcerii poetului în patrie, din Japonia.

De două ori am fost la Arashyama, Unde-s stînci cu cumuni de pini și crezi, ciresi răzlet.

Un virf semeț se-nalță peste munți Și-n chel adînei curge un riu Cum e cîștarul. Sub buruță toate-s în ceață... O rază de soare străbate bruse norii, Orbind cu strălucirea-i! Cu ei cații mai adine adevărul, Cu-ait (î-apare mai ascuns.

La fel, cu mult e mai frumoasă, Lumina ce lucește-o clipă. (5 aprilie 1919)

Despărțire în viață sau moarte

La uciderea de către autorități a unui bun prieten al său, conducător al grevei textileștilor din Changhsia, Zhou Enlai compune poezia de față, în care glorifică moartea pentru cauza clasei muncitoare.

O moarte eroică. Sau o viață meschină? Moartea e mai de preț Decît o existență lasă! Despărțirile sînt grele Și în viața și în moarte.

(1914)

Picturi de Qiao Shiguang

Despărțirile-n viață-s prilej de durere. Dar moartea desartă nu-neamăa nimic. A-ți da viața pentru un țel mare E-un scop împlinit.

Cînd nu semeni nimic Nu ai ce seceri. Fără seminele revoluției Cum poate inflori comunismul? Cum poate să fliră-n vînt un steag Dacă nu e însoțit de singele martirilor? Nimic nu se dobîndește ieftin.

Discuțiile, stînd cîmpul în tototul Nu pot înlocui faptele viei! Chiar lasii Sînt trîșii în momentele despărțirii; Sînt de față și ei la nașteri, la moarte. Moartea pentru împlinirea unui țel.

Nu te bizui pe aceștia Călea vieții e și a morții E deschisă tuturor: Alege să zbori spre lumină Ușor ca pana și liber; Să răstorni brazda țării nedeschelente Ure camzama de fier; Zvîrlind sămînța printre oameni, Și vîrsîndu-ți singele pe țarină...

Despărțirile în viață Oamenii pot fi despărții pentru todeauna. Meditați asupra vieții și a morții, Vedem prea bine Că moartea ea și viața Ce totată dărnice. Să nu ne eoplească deei durerea Cînd vine veșnica despărțire! (1922)

Traducere din limba engleză de Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești

În felul acesta tablouri nu este vorba atît despre artă, cît despre bani, spunea William Reese-Moog, președinte al Consiliului britanic pentru problemele artelor. Aceste prețuri indică faptul că lumea este inundată de bani, bani pe care proprietarii nu pot să-i cheltuiască. Astăzi nimeni nu-și mai permite să cumpere pentru 10 milioane de dolari o vilă sau o masină Ferrari fără a fi catalogat drept snob înnebun.

În această situație el își investesc banii în opere de artă, o îndelenețire nobilă... Specialiștii în artă consideră acest comerț cu milioanele ca pe o degradare a noțiunii de cultură. „Dacă operele de artă devin pur și simplu mărfuri, la fel ca toate celelalte — spunea Richard Feigen, un de artă din New York — se schimbă întregul concept al artei. Se va ajunge pînă acolo încît oamenii vor privi un tablou cu același ochi cu care vor admira un cal de curse sau oarece obiect adăugat de curte”.

Lordul Gowrie, fost ministru al culturii în cabinetul britanic, exprima cel mai lapidar situația: „Această este o manifestare tipică a inflației pe piața gîndurilor: mai mulți dolari decît opere de artă. În această situație în scurtă vreme și prețurile-record actuale vor părea foarte scăzute, foarte rezonabile”.

● CULEGERE DE AMINTIRI ALE CONTEI-PORANILOR despre Mihail Solohov este în curs de pregătire la editura „Sovetski pisatel” din Moscova. La alcătuirea acestui volum lucrează o comisie condusă de G. Markov.

● CUM MAI MARE CRITIC LITERAR de limbă engleză, așa îl consideră Gore Vidal pe criticul și eseistul englez V. S. Pritchett. Acesta este autorul cărții care conține o povestire și un volum de memorii („Midnight Oil”), al mai multor cărți de eseuri, precum și al unei remarcabile monografii despre viața și activitatea lui Ivan Turgeniev.

● ANUL ACESTA, editura Random House a publicat o culegere din eseurile sale literare, sub titlul „Literary” („A Man of Letters”). Volumul este împărțit în trei secțiuni, cuprînzînd texte dedicate unor scriitori americani, respectiv englezi și din alte țări. Cel mai vechi eseu cuprins în acest volum datează din anul 1934, cel mai recent este din anul 1983. Dintre cele mai cunoscute eseuri fac parte cele referitoare la personalitatea și opera lui Fielding, Virginia Woolf, Mark Twain, William Faulkner, Albert Camus, Pușkin ș.a.

● DUPĂ APARIȚIA ÎNTE-NUMĂR IMPRESIONANT de țări a romanului „Numele transilvanic”, interesul oitorilor față de personalitatea lui Umberto Eco a alina colosal. În anul 1980, cînd l-a apărut romanul „Numele transilvanic”, el a devenit practic un fel de autoritate în domeniul unuia dintre cei mai cîtiți scriitori din lume.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

REVISTA STRĂINĂ

● CULEGERE DE AMINTIRI ALE CONTEI-PORANILOR despre Mihail Solohov este în curs de pregătire la editura „Sovetski pisatel” din Moscova. La alcătuirea acestui volum lucrează o comisie condusă de G. Markov.

● CUM MAI MARE CRITIC LITERAR de limbă engleză, așa îl consideră Gore Vidal pe criticul și eseistul englez V. S. Pritchett. Acesta este autorul cărții care conține o povestire și un volum de memorii („Midnight Oil”), al mai multor cărți de eseuri, precum și al unei remarcabile monografii despre viața și activitatea lui Ivan Turgeniev.

● ANUL ACESTA, editura Random House a publicat o culegere din eseurile sale literare, sub titlul „Literary” („A Man of Letters”). Volumul este împărțit în trei secțiuni, cuprînzînd texte dedicate unor scriitori americani, respectiv englezi și din alte țări. Cel mai vechi eseu cuprins în acest volum datează din anul 1934, cel mai recent este din anul 1983. Dintre cele mai cunoscute eseuri fac parte cele referitoare la personalitatea și opera lui Fielding, Virginia Woolf, Mark Twain, William Faulkner, Albert Camus, Pușkin ș.a.

● DUPĂ APARIȚIA ÎNTE-NUMĂR IMPRESIONANT de țări a romanului „Numele transilvanic”, interesul oitorilor față de personalitatea lui Umberto Eco a alina colosal. În anul 1980, cînd l-a apărut romanul „Numele transilvanic”, el a devenit practic un fel de autoritate în domeniul unuia dintre cei mai cîtiți scriitori din lume.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

● S-AU ÎMPLINIT ANUL ACESTA o sută de ani de la crearea limbii internaționale Esperanto. Ideea de a inventa o asemenea limbă s-a născut în orașul polonez Białystok, unde trăiau un număr mare de cetățeni de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, evrei etc. care comunicau greu între ei. Lucrul a fost al lui Ludwik Zamenhof (1859—1917) care, în anul 1887, a publicat, sub pseudonimul Dr. Esperanto, cartea „Lingro Internaciano”.

CULTURA ROMĂNEASCĂ ÎN LUME

O tradiție frumoasă: traducerea prozei românești în limba slovacă

De vorbă cu Libuša Vajdová

— Care este prima traducere din limba română pe care ai făcut-o?

Prima traducere... E o noțiune foarte relativă. De exemplu, prima încercare a avut loc cam în anul trei de studii, cînd m-am hotărît să traduc povestirea lui Ion Creangă, Soacra cu trei noroi. Nici nu trebuie să adaug cum s-a terminat, am fost învinșat. Pe urmă, în anul următor, am tradus pentru lucrarea mea de diplomă versurile lui Bacovia. (Mă ocupam de simbolismul românesc). Spre sfîrșitul studiilor m-am reorientat însă mai mult spre literatura contemporană. Primele traduceri tipărite în limba română au fost nuvele, publicate prin diferite reviste, și mai tîrziu, într-o antologie mai mare din revuistica română contemporană, apărută în Revue sloveței literatury (Revista de literatură universală), dintre care îmi amintesc foarte bine, de exemplu, de nuvela Sânzaniei Pop. Nu te lasă nicodată, pe care am luat-o aproape ca un manifest al tinereții, apropiat și mie.

— Ce v-a îndreptat către proza lui Fănuș Neagu? Ce dificultăți de traducere presupune traducerea lui în slovacă?

Vine dintr-o simfonie? Lumii din proza lui Fănuș Neagu am cunoscut-o înainte de a traduce romanul Ingerul a strigat, pentru că, în anul 1960, cînd eram în liceu, în atmosfera culturală din timpul deceniului șaptesc era foarte îndreptat pentru noi, să se aducă dovada că literatura română este perfect intrată în conștiința literară europeană, fără a renunța la specificul său. Către cartea lui Fănuș Neagu m-a atras, deci, mesajul ei universal și expresivitatea lui plină de viață. Un alt fapt semnificativ îl constituie și trecerea din proza rurală clasică, cunoscută nouă, spre o transparență în coordonate noi — în timpurile moderne, în care acest univers capătă polivalența unui vis, unui ideal moral și, în același timp, estetic. Existența acestui univers, închis în niște forme verbale — palpabile, în asociată, însoțite de cuvinte, în imagini alt, de expresive, înțeles aproape fiecare poate sta, exista și independență, această spiritualitate materializată, care te îndeamnă spre a o pipăi, s-o cîntărești în mîna. S-a înțeles, deosebit, s-o miroși, toate impresiile chechete într-o construcție, în manșă, deosebit, deosebit, dar motivată pe deplin, toate acestea fac din Fănuș Neagu un creator de valoare universală, cu semnificații care depășesc cu mult studiul pitorescului, al zărilor, al simfoniei sale și al artelei metafizice, în adîncul prozei lui Fănuș Neagu există un sentiment launtric, derivat din substratul idealic, care o străbate ca un riu subteran, tot timpul prezent, des vîndu-se mai clar numai pe alocuri. Cele mai grele clipe ale traducerii au fost în timpul aceste, cînd aparent nu exista nimic, nici o realitate necunoscută, specific românesc, nimic colorat viu, pe care traducătorul să se poată sprijini toșcu, cînd trebuia să exploreze în niște cuvinte obșnuite, uzuale, și totuși altele, acele pasaje de o rară frumusețe naturală.

Traducerea unui roman ca Ingerul a strigat este desigur extrem de dificilă, în sensul că prezintă multe capcane. Îmi aduc aminte că la traducerea acestuia, cu toate dicționarele și sursele pe care le-am avut, am fost nevoită să-mi fac un dicționar al meu, de fapt al noștrii a studiere, ad hoc. Una dintre problemele mari a fost transparența dialogului care este la Fănuș Neagu, pe o suprafață mică, foarte dens, și are darul dintr-un gest pe care pară nici nu-l înțelege, dar înțeles, să dea cuvîntului tîrziu un timbru, ba și un înțeles și un înțeles nou. Romanul a fost bine primit la noi și s-a enuzat curînd. Acuma îmi dau seama că romanul Ingerul a strigat a intrat în conștiința slovacă într-un moment potrivit de receptare.

— În momentul de față lucrez la antologia novelei românești în care, desigur, intră și unele nuvele ale lui Fănuș Neagu. M-am îndoit adeseori și la traducerea romanului Frumosii nebuni ai marilor orase. Dar opera lui Fănuș Neagu înseamnă pentru mine și ceva mai mult decît o scriere demnă de tradus — și anume un punct de reper în istoria literaturii române.

— În momentul de față lucrez la antologia novelei românești în care, desigur, intră și unele nuvele ale lui Fănuș Neagu. M-am îndoit adeseori și la traducerea romanului Frumosii nebuni ai marilor orase. Dar opera lui Fănuș Neagu înseamnă pentru mine și ceva mai mult dec